

schoon staan dus niet tegenover elkander als goddelijk en menschelijk; slechts hierin verschillen ze, dat het natuurschoon rechtstreeks, het kunstschoon middellijk, uit God vloeit. Maar rechtstreeks of middellijk uit Hem geweld, in alle schoon blinkt nooit anders dan Zijn *Θεϊότης*, en van heel de kunstwereld, die Griekenland, Italië en ons Nederland schiep, komt niet aan den menschelijken kunstenaar, maar aan den Goddelijken Inwerker in dezen kunstenaar, de eere toe. Oefening baart nimmer kunst. Kunst wordt alleén uit God geboren. En al wat oefening en inspanning vermag, is slechts een minder maken van de beletselen, die het opvlammen van de goddelijke vonk in den kunstenaar tegenhouden. <sup>53)</sup>

Met nog een laatste opmerking M. H. loopt deze vluchtige schets van den aesthetischen achtergrond der Heilige Schrift, altoos naar Calvinistische opvatting, ten einde.

Is, zoo vroegen reeds de wijzen vóór Socrates, de kunst een nabootsing der natuur, of gaat ze boven de natuur uit? Is ze *μίμησις*, of iets anders, of meer dan dat? En hierop nu antwoordt de Schrift tweeërlei. Vooreerst dat de natuur, wier schoonheid ons oog en ons oor indrinkt, niet de hoogste schoonheid biedt. Rijker doorschijning der *Θεϊότης* dan deze schepping toelaat, schittert in het rijk der Heerlijkheid. Hier slechts een enkele keursteen voor het diadeem, dáár de fondamenteen zelf van het nieuw Jeruzalem enkel Jaspis en Smaragd. <sup>54)</sup> De kunst, die naar het hoogste reikt, moet dus boven de natuur uitsteken, en hij is geen kunstenaar bij Godes gratie, die niet, eer hij scheppen ging, geschouwd heeft in die goddelijke glorie. Maar ook ten tweede, het natuurschoon op aarde is wel in graad, maar niet in soort van het rijk der heerlijkheid onderscheiden. Met het eigen lichaam, waarmee Immanuel aan het kruis hing, zit Hij thans in heerlijkheid aan 's Vaders rechterhand. <sup>55)</sup> Op Thabor is die heerlijkheid zelfs temidden van het natuurschoon, en als om die natuur te begroeten, verschenen. <sup>56)</sup> Op Sinai werd aan Mozes het „voorbeeld der hemelsche dingen” getoond, de *תבנית*, waarnaar hij den Tabernakel in zijn pracht zou op-rechten. <sup>57)</sup> En als op Patmos de heerlijkheid, die komt, wordt afgemaald, zijn al de vormen, die ge ziet schitteren, verwant aan onze levensvormen, slechts in graad van eminentie verhoogd. <sup>58)</sup> Feil gaat dus wie, op Fichtes en Hegels voetspoor, de kunst van de natuur losmaakt. De Natuur blijft ons het patroon voor vormen en tinten, maar de echte kunstenaar door-gloeit die aardsche lijnen en kleuren met een dieper, rijker schoon.